

دانشگاه تهران پردیس دانشکدههای فنی دانشکده برق و کامپیوتر



گزارش تمرین شماره ۲ درس یادگیری تعاملی پاییز ۱۴۰۱

> نام و نام خانوادگی مهیار ملکی شماره دانشجویی ۸۱۰۱۰۰۴۷۶

فهرست

٣.	·	چکیده
	١ – سوال تئورى	
۴.	ے سوال	هدف
۴.	=	نتايج
۴.	ير بخش ١	ز.
	ير بخش ٢	
۵.	ير بخش ٣	ز.
٧.	۲ – سوال پیادهسازی	سوال ۲
٧.	ے سوال	هدف
٧.	ے سوال	ز.
Υ.	ير بخش ١	ز. ز.
Υ. Λ.	ير بخش ١	ز. ز. ز.
Υ. Α. \	ير بخش ١	ز: ز: ز:
٧. ٨. ١٢	ير بخش ١	ز. ز. ز. ز.

چکیده

هدف این تمرین، بررسی مسائل Multi-Armed Bandit میباشد. بدین منظور در بخش اول به سراغ مسائل دنیای واقعی رفته و مدل bandit متناظر با آنها را ارائه می کنیم. در این قسمت بازوها، پاداش و نحوه پاسخدهی به مساله را با توجه به حالات مختلف ورودی بررسی خواهیم کرد. همچنین در بخش دوم نیز به پیاده سازی کد یک مسئله Multi-Armed Bandit خواهیم پرداخت.

سوال ۱ – سوال تئوري

هدف سوال

در این بخش با بررسی چند مسئله دنیای واقعی، مدلی مبتنی بر Multi-Armed Bandit برای هر کدام از انها ارائه خواهیم داد. همچنین مجموعه بازوها، پاداش و نحوه پاسخدهی نیز با توجه به حالات مختلف ورودی مشخص خواهندشد.

نتايج

زیر بخش ۱

- بازوها: بازوها در واقع عملهایی هستند که توانایی انجام آنها را داریم. در این سوال در واقع همان ترتیبهای مختلفی از اجرای حرکات تمرینی میباشند که انتخاب آنها به عهده خودمان است. اگر n حرکت متفاوت داشته باشیم، n ترتیب مختلف را میتوان متصور شد. به عنوان مثال اگر برنامهای شامل چهار تمرین [A, B, C, D] باشد، بازوهای ما به تعداد جایگشتهای مختلف این مجموعه (A, A) میباشد.
- پاداش: در این مسئله، هدف افزایش نرخ سوخت و ساز بدن میباشد. میزان انرژی مصرف شده متغیری است که نشان دهنده سوخت و ساز بدن بوده و همچنین قابل اندازه گیری است، بنابراین میزان انرژی مصرف شده را می توان به عنوان پاداش در نظر گرفت.
- حالات مختلف ورودی: در اینجا ما سه برنامه تمرینی مختلف داریم که میخواهیم ترتیب بهینه حرکات ورزشی در هر کدام را پیدا کنیم. در نتیجه در این مسئله ما سه حالت متفاوت ورودی داریم که برای هر کدام باید یک عامل یادگیر Multi-Armed Bandit در نظر بگیریم.

نکته: اگر روزهای هفته نیز در نرخ سوخت و ساز تاثیر گزار باشند (یعنی جایگشت y از برنامه x در روزهای مختلف هفته موجب مصرف انرژی متفاوتی شود)، در این صورت تعداد حالات ورودی مسئله افزایش یافته و به عدد ۲۱ (تعداد برنامههاxتعداد روزهای هفته) خواهد رسید.

- بازوها: در این مسئله، مدت زمان انتظار قبل از تغییر مسیر را می توان به عنوان بازو در نظر گرفت. در واقع این که قبل از تغییر مسیر، چقدر پشت چراغ قرمز منتظر بمانیم، عملی می باشد که توانایی و اختیار انجام آن را داریم. لازم به ذکر است که بازوهای عمل ما در اینجا، بر خلاف مسئله قبل، متغیری پیوسته می باشند و می توان آنها را دسته بندی کرده و به متغیری گسسته تبدیل کرد. برای مثال می توان مدت زمان انتظار را با بازههای دو دقیقه ای گسسته سازی کرد. نکته: زمانی که راننده به چراغ می رسد باید تصمیم بگیرد که تا چه مدت برای تغییر مسیر منتظر بماند. از آنجایی که در صورت تغییر مسیر ۳۰ دقیقه و در صورت سبز شدن چراغ تنها ۱۰ دقیقه تا مقصد فاصله است، لذا منتظر ماندن بیش از ۲۰ دقیقه منطقی نمی باشد چون حتی اگر بعد از بیست دقیقه نیز چراغ سبز شود، باز زمان بیشتری نسبت به اینکه همان ابتدا تغییر مسیر دهد، طول خواهد کشید که به مقصد برسد. لذا بازه زمانی انتظار به صفر تا بیست دقیقه محدود می شود.
- پاداش: در اینجا هدف از حل مسئله، رسیدن به دانشگاه در سریعترین زمان ممکن میباشد، لذا میتوان قرینه زمان طی شده برای رسیدن به دانشگاه را به عنوان پاداش در نظر گرفت.
- حالات مختلف ورودی: در این مسئله یک حالت بیشتر نداریم و آن قرمز بودن چراغ راهنمایی میباشد (در صورت سبز بودن چراغ، با توجه زمان کمتر مسیر عادی، این حالت را نمیتوان به عنوان یکی از ورودیهای مسئله در نظر گرفت زیرا تغییر مسیری صورت نخواهدگرفت) بنابراین برای این مسئله، تنها یک state ورودی داشته و برای آن یک عامل یادگیر Bandit در نظر می گیریم.

زیر بخش ۳

- بازوها: در این مسئله، چهار درگاهی که امکان دریافت و ارسال بستهها از آنها وجود دارد را می توان به عنوان بازوهای عمل در نظر گرفت. به عبارت دیگر هر بستهای که به مسیریاب می رسد، چه بسته اصلی باشد چه سیگنال تصدیق، می تواند از هر کدام از چهار درگاه مسیریاب عبور کند.
- پاداش: در اینجا هدف از حل مسئله، رسیدن بسته ها به مقصد و رسیدن تصدیق بسته ها به مبیریاب، باید با مبدأ، در سریعترین زمان ممکن میباشد. یعنی پس از رسیدن بسته ها به مسیریاب، باید با

- توجه مقصد آن بسته سریعترین درگاه مسیریاب برای عبور بسته انتخاب شود. لذا میتوان قرینه مدت زمان ارسال را به عنوان پاداش در نظر گرفت.
- حالات مختلف ورودی: در اینجا با توجه به مقاصد بسته ها، حالات متفاوتی خواهیم داشت. به عنوان مثال همان طور که در صورت سوال نیز گفته شده است، بسته هایی که به این مسیریاب میرسند، عموما به مقاصدی در ترکیه، ایران، چین، روسیه و عربستان ارسال شدهاند، لذا در این مسئله می توانیم پنج حالت متفاوت ورودی داشته باشیم که برای هر کدام یک عامل یادگیر این مسئله می شرای هر نظر می گیریم.

سوال ۲ – سوال پیادهسازی

هدف سوال

در این بخش برای یک مساله دنیای واقعی یک مدل مبتنی بر مساله Multi-Armed Bandit ارائه می کنیم. در بخشهای بعدی نیز به پیادهسازی و بررسی الگوریتمهای مختلف حل مسئله Multi-Armed در شرایط مختلف پرداخته می شود.

زیر بخش ۱

- بازوها: در این مسئله، تسهیلاتی که بانک به مشتریان پیشنهاد میدهد را میتوان به عنوان بازوهای عمل در نظر گرفت. با توجه به این که بانک یکی از سه مقدار ۵، ۲۰ و ۱۰۰ میلیون را به عنوان وام ارائه میدهد لذا در مسئله ۳ بازوی عمل خواهیم داشت.
- پاداش: در اینجا هدف از حل مسئله، بیشینه کردن سود بانک است، لذا مقدار سود بانک را به عنوان پاداش در نظر می گیریم.
- حالات مختلف ورودی: بانک با توجه به توانایی هر مشتری در بازپرداخت وام، تسهیلاتی متفاوت را پیشنهاد میدهد. لذا در اینجا ما سه حالت ورودی متفاوت داریم (دانشجویان، کارمتدان دولتی، صاحبان مشاغل آزاد) که برای هر کدام یک مدل Multi-Armed Bandit در نظر می گیریم.

توضيح پياده سازى

همان طور که در کد ۱ مشخص است، ورودی کلاس Enviroment حالت ورودی مدل را مشخص می کند و در تابع calc_reward با توجه ورودی انتخاب شده، میزان پاداش محاسبه می شود.

```
class Environment:
    def __init__ (self, reward, id=None):
        self.reward = reward

def calc_reward(self, action):
        return self.reward().get_reward(action)[1]

def get_available_actions(self):
    return np.arange(3)
```

کد ۱- پیاده سازی محیط

زیر بخش ۳

توضيح پياده سازى

ابتدا به پیاده سازی کد کلاس agent می پردازیم. در این کلاس توابعی که استفاده از آنها در بین تمامی الگوریتمها ثابت است، قرار می گیرند. در ادامه به شرح توابع مهمتر این کلاس می پردازیم.

take_action •

در این تابع با پاس دادن عمل به دست آمده به تابع calc_reward محیط انتخاب شده به محاسبه پاداش آن عمل می پردازیم.

```
def take_action(self, action):
    return self.env.calc_reward(action)
```

کد ۲- پیادهسازی انجام عمل

calculate_utility •

در این تابع با پیادهسازی فرمول ارائه شده در صورت سوال، به محاسبه مطلوبیت عمل انتخاب شده با توجه به پاداشی که نتیجه داده است (ورودی) میپردازیم.

$$u = \beta r^{\gamma} + \alpha$$

```
def calculate_utility(self, reward):
    return self.beta * reward ** self.gamma + self.alpha
```

کد ۳- پیادهسازی تابع محاسبه مطلوبیت

update_value •

با توجه به کد * در این تابع با توجه مطلوبیت محاسبه شده در قسمت قبل، آرایههای پاداش (q^*) را پس از هر آزمایش به صورت incremental بروز می کنیم.

n_a_t یک آرایه صفر و یکی با شکل (تعداد عمل*تعداد آزمایش) است که در واقع مشخص میانگین Q_mean_total نشاندهنده میانگین پاداش محاسبه شده تا آزمایش فعلی و Q_mean_per_action نشاندهنده میانگین پاداش محاسبه شده به ازای هر عمل می باشد.

کد ۴- پیادهسازی تابع بروزرسانی مقادیر آرایهها

reset •

در این تابع چنان چه در کد ۵ مشخص است، تمامی مقادیر پاداشها و تعداد عملهای انجام شده را به حالت اولیه برمی گردانیم.

کد ۵- پیادهسازی تابعی برای بازگردانی به مقادیر اولیه

get_rewards •

مطابق کد ۶ این تابع، میانگین تجمعی آرایه مطلوبیتهای بدست آمده را محاسبه می کند.

```
def get_rewards(self):
    return np.cumsum(self.utils) / np.arange(1, len(self.utils)+1)
```

در ادامه هر یک از الگوریتمهای Epsilon Greedy و Gradient Based و Upper Confidence Bound را پیادهسازی می کنیم.

• الگوريتم Epsilon Greedy

این کلاس از دو تابع choose_action و choose_action برای انتخاب عمل با توجه سیاست فعلی استفاده دریافت می کند. از تابع choose_action برای انتخاب عمل با توجه سیاست فعلی استفاده می شود. الگوریتم به این گونه عمل می کند که ابتدا یک مقدار تصادفی بین صفر و یک تولید شده، سپس اگر این مقدار از اپسیلون کمتر باشد، عمل بعدی به صورت تصادفی انتخاب می شود (exploration)، در غیر این صورت عملی که بیشترین پاداش را داشته به عنوان عمل بعدی انتخاب می شود (exploitation). در تابع step نیز با توجه به تعداد آزمایش هایی که قصد انجام آن را داریم، تمامی مراحل اجرای الگوریتم را در یک حلقه فراخوانی می کنیم.

```
class Epsilon Greedy(Agent):
   def init (self, eps, env):
       super(Epsilon_Greedy, self).__init__(env)
       self.eps = eps # epsilon
   def choose_action(self):
       p = np.random.random()
       if p < self.eps:</pre>
           self.a = np.random.choice(self.actions)
            self.a = np.argmax(self.Q mean_per_action)
        return self.a
   def step(self, best reward, trial):
       self.reset()
        for step in range(trial):
           act = self.choose_action()
           rwrd = self.take_action(act)
           util = self.calculate utility(rwrd)
            self.update value(act, util)
            self.utils.append(util)
            self.utils per action[act].append(util)
            self.regrets.append(self.n*best_reward - np.sum(self.utils))
```

کد ۷- پیادهسازی الگوریتم epsilon greedy

• الگوريتم Gradient Based

این الگوریتم نیز از دو تابع choose_action و step و همچنین از تابع دیگری به نام update_preferences تشکیل شده است. در تابع choose_action احتمال انتخاب عملها با

استفاده از تابع سافتمکس و مقدار preference محاسبه می شود. سپس با استفاده از مقادیر به دست آمده، یک عمل انتخاب می شود. لازم به ذکر است که مقدار اولیه preference در نظر می گیریم تا در ابتدا تمام عملها شانس انتخاب یکسانی داشته باشند. در ادامه در تابع در نظر می گیریم تا در ابتدا تمام عملها شانس انتخاب یکسانی داشته باشند. در ادامه در تابع update_preferences مقدار preference با استفاده از پاداشهای بدست آمده و سرعت آموزش انتخاب شده مقدار preference را مطابق فرمول ارائه شده در درس بروزرسانی می کنیم. در تابع step همانند قبل، تمام مراحل مورد نیاز برای اجرای الگوریتم را به ترتیب در یک حلقه فراخوانی می کنیم. در اینجا عملیات بروزرسانی مقادیر preference نسبت به الگوریتم قبل اضافه شده است. لازم به ذکر است که در تابع سافتمکس برای جلوگیری از سرریز عبارات نمایی، بیشینه مقادیر preference را از مقادیر توانها کم می کنیم.

```
class Gradient_Based(Agent):
   def init (self, lr, env):
       super(Gradient Based, self). init (env)
                                     # learning rate
       self.lr = lr
       self.H = np.zeros(3)
                                     # Initialize preferences
   def choose action(self):
       # Update probabilities with softmax
       exp = np.exp(self.H - np.max(self.H))
       self.p per action = exp / np.sum(exp, axis=0)
        # choose highest preference action
       self.a = np.random.choice(self.actions, p=self.p per action)
       return self.a
   def update preferences(self, action, util):
        for a in range(3):
            if a == action:
                self.H[a] += self.lr * (util - self.Q mean total) *
                              (1 - self.p per action[a])
                self.H[a] -= self.lr * (util - self.Q_mean_total) *
                                self.p_per_action[a]
   def step(self, best reward, trial):
       self.reset()
       self.H = np.zeros(3)
        for step in range(trial):
            act = self.choose action()
            rwrd = self.take action(act)
           util = self.calculate utility(rwrd)
           self.update value(act, util)
           self.utils.append(util)
           self.utils per action[act].append(util)
            self.regrets.append(self.n*best reward - np.sum(self.utils))
            self.update preferences(act, util)
```

کد ۸- پیادهسازی الگوریتم gradient based

• الگوريتم Upper Confidence Bound

در این الگوریتم به دلیل عدم قطعیتی که وجود دارد، بازهای را که تخمین پاداش در آن قرار می گیرد را محاسبه می کنیم. با کاهش یافتن این بازه، عدم قطعیت نسبت به پاداش محاسبه شده کاهش یافته و نشان دهنده این است که تخمین ما به مقدار واقعی نزدیکتر شده است.

$$A_t \doteq \arg\max_{a} \left[Q_t(a) + c \sqrt{\frac{\ln t}{N_t(a)}} \right]$$

این کلاس نیز مانند دو الگوریتم قبلی از دو تابع choose_action و محاسبه در تابع choose_action با پیادهسازی فرمول ذکر شده، به ازای هر عمل بازه تخمین را محاسبه می کنیم، سپس عملی که مقدار بیشتری داشتهباشد را انتخاب می کنیم. در تابع step نیز همانند قبل، تمام مراحل مورد نیاز برای اجرای الگوریتم را به ترتیب در یک حلقه فراخوانی می کنیم.

```
class UCB (Agent):
   def __init__(self, c, env):
        super(UCB, self). init (env)
        self.c = c # exploration factor
   def choose action(self):
        self.a = np.argmax(self.Q mean per action +
                 self.c * np.sqrt(np.log(self.n) / self.n a)
        return self.a
    def step(self, best reward, trial):
       self.reset()
       for step in range(trial):
            act = self.choose action()
            rwrd = self.take action(act)
            util = self.calculate utility(rwrd)
            self.update value(act, util)
            self.utils.append(util)
            self.utils_per_action[act].append(util)
            self.regrets.append(self.n*best_reward - np.sum(self.utils))
```

کد ۹- پیادهسازی الگوریتم UCB

همچنین تابعی را نیز برای اجرای چند باره الگوریتهها و همچنین برگردانی مقادیر regret و reward و regret پیادهسازی می کنیم. در این تابع به دو روش به محاسبه مقدار regret می پردازیم.

• در روش اول با استفاده از فرمول زیر، در هر بار اجرا مقدار regret را محاسبه می کنیم (این فرمول در تابع step هر الگوریتم پیادهسازی شدهاست). سپس بین مقادیر به دست آمده در اجراهای مختلف میانگین می گیریم.

$$Regret_{run j, h} = hq^*(a^*) - \sum_{i=1}^{h} r_{i,j}$$

• در روش دوم که در کد ۱۰ قابل مشاهده است، با استفاده از فرمول زیر به محاسبه میانگین regret تمام اجراها میپردازیم. در این روش چون از مقدار expected پاداش هر عمل استفاده کرده و آن را از مقدار پاداش اکشن بهینه کم میکنیم، لذا تمام مقادیر مثبت خواهندشد و در نتیجه نمودار حاصل اکیدا صعودی میشود.

$$Regret_h = \sum_{i=1}^h \Delta_i \mathbb{E}[T_i]$$

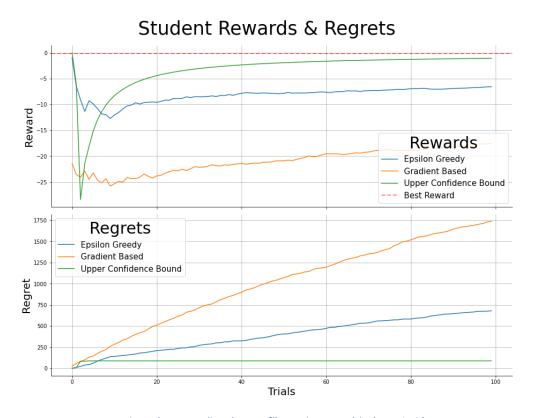
```
def Run (run, trial, enviroment, eps, lr, c):
   rewards = np.zeros([3, run, trial])
   regrets1 = np.zeros([3, run, trial])
   regrets2 = np.zeros([3, trial])
   Ti = np.zeros([run, 3, trial])
   best reward = max(environment().expected rewards())
   delta = np.expand_dims(best_reward -
                           np.array(environment().expected rewards()), 1)
   for p, policy in enumerate([Epsilon Greedy(eps ,environment),
                                 Gradient Based(lr ,enviroment),
                                UCB(c ,enviroment)]):
        for r in range(run):
           Pi = policy
            Pi.step(best reward, trial)
            rewards[p,r,:] = Pi.get_rewards()
            regrets1[p,r,:] = Pi.get_regrets()
            Ti[r,:,:] = np.cumsum(np.array(Pi.n_a_t), axis=1)
        regrets2[p,:] = np.sum(np.mean(Ti, axis=0) * delta, 0)
   rewards = np.mean(rewards, 1)
    regrets1 = np.mean(regrets1, 1)
    return rewards, regrets2, regrets1
```

نتايج

همانطور که در نمودار پاداش شکل ۱ قابل مشاهده است، در صورتی که حالت ورودی مسئله، پرداخت سول بیشنهاد دادهاست، الگوریتم سول پیشنهاد دادهاست، الگوریتم سول تسهیلات به دانشجویان باشد، با پارامترهایی که صورت سوال پیشنهاد دادهاست، الگوریتم confidence bound عملکرد بهتری داشته و با سرعت بیشتری به پاداشی که در صورت انتخاب عمل بهینه به آن خواهیم رسید، همگرا میشود. این نتایج از نمودار regret نیز قابل برداشت است. همچنین بدترین عملکرد نیز به الگوریتم gradient based تعلق دارد که این مشاهده می تواند ناشی از مقدار کوچک پارامتر سرعت آموزش (۲۰۰۱) باشد. این نتایج را در نمودار حالات ورودی دیگر نیز می توان مشاهده کرد.

همچنین چنان چه در شکل ۳ قابل مشاهده است، در نمودار حالت ورودی مشاغل آزاد نوسان زیادی مشاهده می شود. این می تواند ناشی از نزدیک بودن میانگین و توزیع پاداش عملها به هم باشد که باعث می شود عمل بهینه به خوبی انتخاب نشده و مدام بین عملها تعویض انجام شود.

نکته دیگری که میتوان به آن اشاره کرد، این است که مقدار regret الگوریتم ucb به دلیل وجود ترم $\ln(t)$ به صورت لگاریتمی افزایش مییابد.



شکل ۱- نمودار پاداش و پشیمانی سه الگوریتم برای حالت ورودی دانشجویان



شکل ۲- نمودار پاداش و پشیمانی سه الگوریتم برای حالت ورودی کارمندان دولت

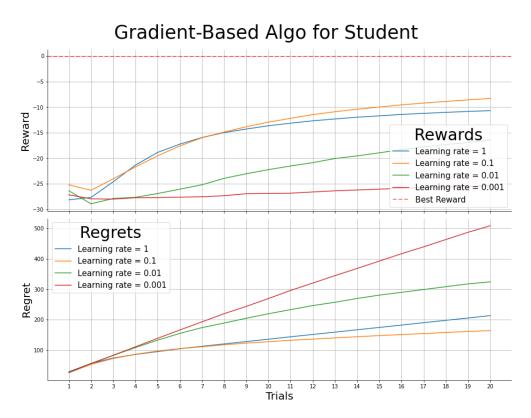


شکل ۳- نمودار پاداش و پشیمانی سه الگوریتم برای حالت ورودی مشاغل آزاد

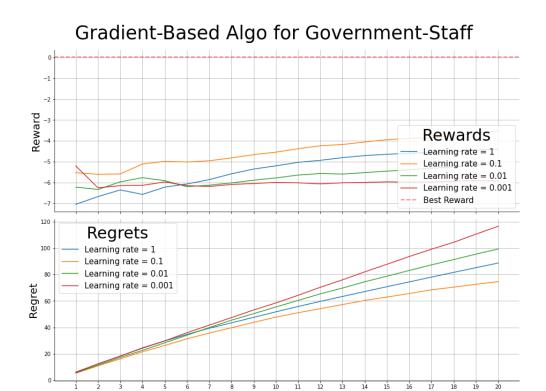
نتايج

الگوریتم gradient based را با سرعت آموزشهای ۱ و ۰.۰ و ۰.۰ و ۰.۰ اجرا می کنیم. همان طور که در شکلهای ۴ تا ۶ قابل مشاهده است، در بیست آزمایش اول سرعت آموزش ۰.۱ بهترین عملکرد را داشته، یعنی پاداش آن به مقدار پاداش بهینه نزدیکتر شده و regret کمتری نیز دارد. البته مقایسه الگوریتمها در تعداد آزمایش محدود خیلی منطقی نیست، زیرا ممکن است الگوریتمی در این تعداد آزمایش پاداش بهتری را نتیجه دهد ولی در ادامه وارد بهینه محلی شده و به پاداش عمل بهینه همگرا نشود.

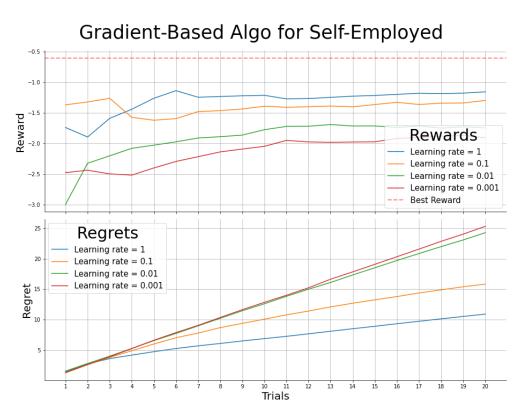
لازم به ذکر است که به دلیل عدم قطعیت پاداش عملها، هر بار اجرای کدها نتایج متفاوتی را حاصل می شد، لذا تعداد اجراها را از ۲۰ به ۵۰۰ افزایش داده تا حتی الامکان این عدم قطعیت را برطرف کرده و به نتایج پایدار تری برسیم.



شکل ۴- نمودار پاداش و پشیمانی الگوریتم gradient با سرعت آموزشهای مختلف برای حالت ورودی دانشجویان



شکل ۵- نمودار پاداش و پشیمانی الگوریتم gradient با سرعت آموزشهای مختلف برای حالت ورودی کارمندان دولت



شکل ۶- نمودار پاداش و پشیمانی الگوریتم gradient با سرعت آموزشهای مختلف برای حالت ورودی مشاغل آزاد

روند اجرای کد پیادهسازی

تمام کدها و پیاده سازیها در فایل < HW2_Maleki_810100476.ipynb > قرار دارد. تنها لازم است که تمام سلولها به ترتیب از ابتدا اجرا شوند تا نتایج و نمودارها به دست آیند.

- [1] https://www.datahubbs.com/multi-armed-bandits-reinforcement-learning-2/
- [2] https://medium.com/@isurualagiyawanna/step-up-into-artificial-intelligence-and-reinforcement-learning-solving-the-multi-armed-bandit-d82b8b28544a
- $\hbox{[3]} \ \underline{https://www.analyticsvidhya.com/blog/2018/09/reinforcement-multi-armed-bandit-scratch-python/}$